CẢI CÁCH HÀNH CHÍNH VÀ TRƯỜNG HÀNH CHÍNH

Nguyễn Kim Văn
Nguyên Hiệu trưởng Trường Hành chính tỉnh Quảng Trị (1991 – 1993)

Cải cách hành chính đã và đang trở thành một trong những giải pháp quan trọng trong kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội hàng năm của Chính phủ. Cách đây vài chục năm, từ những ngày đầu đổi mới nhận thức về cải cách hành chính còn rất mơ hồ, trong hoàn cảnh đó, Trường Hành chính tỉnh Quảng Trị gặp rất nhiều khó khăn.

Thứ nhất, nhận thức của cán bộ về cải cách hành chính còn mơ hồ và đơn giản, thậm chí muốn xóa trường Hành chính, sáp nhập Học viện Hành chính quốc gia vào Học viện Chính trị quốc gia và thực tế ở các tỉnh không còn trường Hành chính. Toàn quốc có một hệ thống là trường Chính trị. Chính vì vậy nên không có giáo trình về hành chính, không có ngành hành chính học, không có bằng hành chính. Trong trích ngang lý lịch của cán bộ, công chức không có trình độ hành chính, chỉ có trình độ văn hóa, trình độ nghiệp vụ, trình độ lý luận chính trị.

Thứ hai, không có đội ngũ giáo viên được đào tạo bài bản về Hành chính học; toàn bộ đội ngũ giảng viên chỉ được bồi dưỡng một số lớp ngắn hạn về thể thức hành chính. Vì vậy, không có thầy nên không có trường, không có giáo viên (không có thầy). Không đào tạo, bồi dưỡng về thể thức và kỹ năng hành chính dù có bao nhiêu chủ trương, chính sách về cải cách hành thì thủ tục hành chính vẫn dẫm chân tại chỗ. Chính vì vậy mà năm nào báo cáo nhận định của Chính phủ cũng nêu lên phần hạn chế là "Cải cách hành chính còn chậm".

Thứ ba, không có bộ giáo trình chuẩn về khoa học hành chính. Ở Trung Quốc, ông Đặng Tiểu Bình chỉ đạo ban hành giáo trình "Hành chính học" làm cơ sở cho việc thực hiện 4 hiện đại hóa. Trong bối cảnh chưa thực sự nhận thức và xác định đúng vị trí, vai trò của việc đào tạo hành chính học nên nhà nước chưa quan tâm đến việc soạn, giảng, giáo trình hành chính. Vì vậy một số giáo sư tự nghiên cứu thông qua các tài liệu của Pháp, Mỹ, Trung Quốc để viết giáo trình cho học viên học như Giáo sư Đoàn Trọng Tuyến, Nguyễn Khánh, Nguyễn Duy

Gia …, cho đến nay, bộ giáo trình về Hành chính học cũng chưa có.

Thứ tư, do việc đào tạo về hành chính còn hạn chế nên bằng cấp, chứng chỉ về hành chính không có trong tiêu chí tuyển dụng cán bộ. Có một thời, người phụ trách văn thư của một cơ quan khi tuyển dụng không có bằng cấp gì và cái chức danh văn thư này ai làm cũng được. Còn ở cấp xã thì khi được bầu làm chủ tịch hoặc phó chủ tịch rồi mới được đi học lớp gọi là "lớp bồi dưỡng về quản lý Nhà nước", sau đó nhiệm kỳ tiếp theo những người này lại nghỉ hoặc chuyển việc khác. Vì vậy, lại tiếp tục mở lớp "bồi dưỡng" như trên sau các cuộc bầu cử. Bây giờ việc luân chuyển cán bộ là đúng nhưng cũng đặt ra nhiều vấn đề cần suy nghĩ. Ví dụ, 1 cán bộ văn phòng của huyện (phường) có thể cử về làm Bí thư kiêm Chủ tịch UBND của một xã, một phường rồi khoảng được 1, 2 năm lại điều động và bổ nhiệm giữ một chức vụ cao của cấp sở.

Trên đây là một số khó khăn chính của trường Hành chính. Từ khó khăn của trường Hành chính dẫn đến khó khăn chung cho nền quản trị đất nước. Người cán bộ không phân biệt thế nào là lãnh đạo, thế nào là quản lý, thế nào là công chức, thế nào là viên chức, họ chỉ biết làm theo văn bản quy định một cách lơ mơ. Đáng tiếc, phần nhiều cán bộ, công chức không phân biệt được thể chế hành chính, thủ tục hành chính, hay nói cách khác là không hiểu luật pháp …

Cải cách hành chính vẫn được nhấn mạnh là nhiệm vụ chính trị của Đảng và Nhà nước là giải pháp rất quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội và có khi nhấn mạnh là giải pháp mang tính đột phá để đưa đất nước hội nhập với thế giới. Tuy nhiên, vì nhiều lý do nên một giai đoạn khá dài không có trường Hành chính, không đào tạo, không bằng cấp, không tiêu chí và không có niềm tin pháp lý trong công việc thì không thể cải cách hành chính được.

Nói về một nhiệm vụ hàng ngày của các cơ quan quản lý hành chính nhà nước là "Cải cách thủ tục hành chính" để thấy rõ về sự nhiêu khê của thủ tục hành chính. Chính sách của Nhà nước là người nào được Nhà nước trao tặng Huân, Huy chương kháng chiến (chống Pháp và chống Mỹ) thì được nhận một số tiền. Nhưng để nhận được số tiền trên, người dân có Huân, Huy chương phải làm gì?

Đáng lẽ ra người dân chỉ làm các thủ tục như phôtô huân, huy chương có công chứng; nộp bản phôtô cho kho bạc hoặc phòng tài chính, phòng lao động để nhận tiền.

Người dân chỉ đi đến cơ quan Nhà nước có 2 lần và mỗi lần 1 buổi là cùng. Ngược lại, người dân phải làm nhiều việc như, đến xã hoặc phòng lao động mua 1 bộ hồ sơ để kê khai đúng mẫu quy định; trong bộ hồ sơ đó phải khai đủ chuyện như tham gia kháng chiến khi nào, thời gian bao nhiêu … (giống như khai lần đầu để được nhận huân, huy chương); đem toàn bộ tờ khai, giấy phôtô có công chứng đến xin chữ ký của Trưởng thôn (khu, khóm phố); đem bộ hồ sơ lên xã (phường, thị trấn) để xin xác nhận (phải đi 2, 3 lần mới nhận được); nộp hồ sơ lên phòng Lao động Thương binh và Xã hội để trình lên Sở Lao động Thương binh và Xã hội; Sở Lao động Thương và Xã

hội lập danh sách, dự thảo quyết định trình lên UBND tỉnh ra quyết định; chuyển quyết định về sở, về phòng, về xã và cá nhân; nộp quyết định để chờ nhận tiền.

Từ khi làm hồ sơ đến khi nhận được tiền trong thời gian 6 tháng đến 1 năm. Người dân phải đi nhiều cửa, mỗi cửa nhiều lần, mỗi lần đi phải chi phí đi lại (xăng xe, ăn, ở …) khá nhiều.

Do phải đi lại nhiều và quá khó khăn, vì vậy sinh ra "cò". Nhờ "cò" thì thời gian đi lại ít đi nhưng phải chi cho "cò". Bây giờ có nhiều từ trong xã hội nghe vừa đau, vừa buồn cười như "cò" đủ kiểu, rồi "tặc" đủ kiểu.

Bác Hồ và Đảng ta luôn khẳng định muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội phải có con người xã hội chủ nghĩa. Vì vậy, muốn cải cách hành chính, phải có người cán bộ hiểu biết về hành chính, muốn có cán bộ, công chức có trình độ về hành chính thì phải có trường, lớp, giáo viên, giáo trình về hành chính. Ở các nước, người ta học trường hành chính, có bằng hành chính mới được "bổ nhiệm" chức vụ phù hợp với bằng cấp. Còn ở ta, cán bộ các cấp do bầu cử theo nhiệm kỳ nên rất khó trong việc đào tạo. Hiện nay, có tình trạng điều động cán bộ không theo quy trình một cách khoa học. Ví dụ điều ông bí thư huyện lên làm giám đốc sở hoặc ngược lại; điều ông phó giám đốc sở sang làm chủ tịch huyện. Chính vì vậy mà cải cách hành chính là câu chuyện sẽ rơi vào tình trạng *"khổ lắm, biết rồi nói mãi"*.

Theo tác giả, trường chính trị nên đầu tư nghiên cứu để có giải pháp đề xuất với Trung ương và lãnh đạo tỉnh về nhiệm vụ đào tạo cán bộ, công chức các cấp. Hướng nghiên cứu phải bắt đầu từ việc điều tra, khảo sát đội ngũ cán bộ, công chức một cách khoa học để biết được tình hình đội ngũ cán bộ, công chức như thế nào? Họ có những ưu, nhược điểm gì? cơ cấu và thực trạng đội ngũ cán bộ, công chức hiện nay cần những thay đổi gì?

Từ thực trạng tình hình đó để có những hội thảo khoa học đánh giá tình hình, tìm những giải pháp trong đào tạo, bồi dưỡng nghiên cứu hệ thống công chức của thế giới và các nước trong khu vực. Đây cũng là một giải pháp rất quan trọng để hội nhập với thế giới song song với hội nhập về kinh tế - xã hội.

Quốc hội đang thảo luận về chính quyền địa phương; thời gian vừa qua, chúng ta cũng đã tiến hành thí điểm về mô hình, tổ chức của chính quyền địa phương, rồi nghiên cứu về các lĩnh vực quản lý của bộ, ngành...Tuy nhiên thực tế vẫn có những phần việc của bộ này thì lại giao cho bộ kia và ngược lại...

Cải cách hành chính bao gồm cải cách thể chế, tổ chức bộ máy, đội ngũ công chức và tài chính công, đây là những nội dung và nhiệm vụ quan trọng của công cuộc cải cách hành chính. Dù không còn công tác nhưng tôi vẫn canh cánh một điều là phải dạy cho cán bộ, công chức về hành chính, phải có lớp hành chính, phải có giáo trình về quản lý Nhà nước để giúp cho họ có kiến thức và kỹ năng hành chính đồng thời góp phần quan trọng trong việc cải cách hành chính đáp ứng đòi hỏi của nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế hiện nay./.